

החייב להודות ולהלל מסכת פסחים דף קיז עמוד א

1. **תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיז עמוד א**
אמר רב יהודה אמר שמואל: שיר שבתורה - משה וישראל אמרוהו בשעה שעלו מן הים. והלל זה מי אמרו? נביאים שביניהן תקנו להן לישראל, שיהו אומרין אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהן, ולכשנגאלין אומרים אותו על גאולתן.
 2. **רש"י מסכת פסחים דף קיז עמוד א**
ועל כל צרה שלא תבא עליהם - לישנא מעליא הוא דנקט, כלומר שאם חס ושלום תבוא צרה עליהן ויושעו ממנה, אומרים אותו על גאולתן, כגון חנוכה.
 3. **תלמוד בבלי מסכת פסחים דף צה עמוד ב**
. זה זה טעוניהן הלל בעשייתן כו'. מאי טעמא? - איבעית אימא: לילה קא ממעט, יום לא קא ממעט. ואיבעית אימא: אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן ונוטלין את לולביהן ואין אומרים הלל?
4. **רש"י מסכת פסחים דף צה עמוד ב**
לילה - דפסח שני מיעט, אבל יום שהוא זמן עשייתו - לא מיעט, והרי הוא כפסח ראשון שטעוניהן הלל בשעת שחיטתו, כדאמרן בתמיד נשחט (פסחים סד, א), ולקמן /ערבי פסחים/ (קיז, א) אמרינן: נביאים שביניהן תקנו להם שיהו אומרים על כל פרק ופרק וכל דבר חידוש.
 5. **תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת יומא פרק ג**
ר' חייא רובה ור"ש בן חלפתא הוו מהלכין בהדא בקעת ארבל בקריצתא ראו אילת השחר שבקע אורה א"ר חייא רובה לר"ש בן חלפתא בר ר' כך היא גאולתן של ישראל בתחילה קימעא קימעא כל שהיא הולכת היא הולכת ומאיר מאי טעמא [מיכה ז ח] כי אשב בחשך ה' אור לי כך בתחילה ..
 6. **בית הבחירה (מאירי) מסכת פסחים דף קיז עמוד א**
כל יחיד שאירעתהו צרה ונגאל הימנה רשאי לקבוע הלל לעצמו באותו יום בכל שנה אלא שאינו מברך עליו וכן הדין בכל ציבור וציבור כך היה יסוד נביאים לאמרו על כל צרה וצרה כשנגאלים ממנה:
 7. **רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג**
הלכה ג
ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחלתן מליל חמשה ועשרים בכסלו ימי שמחה והלל ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס, וימים אלו הן הנקראין חנוכה והן אסורין בהספד ותענית כימי הפורים, והדלקת הנרות בהן מצוה מדברי סופרים כקריאת המגילה.
- ### הלכה ו
- ולא הלל של חנוכה בלבד הוא שמדברי סופרים אלא קריאת ההלל לעולם מדברי סופרים בכל הימים שגומרין בהן את ההלל, ושמונה עשר יום בשנה מצוה לגמור בהן את ההלל, ואלו הן: שמונת ימי החג, ושמונת ימי חנוכה, וראשון של פסח ויום עצרת, אבל ראש השנה ויום הכפורים אין בהן הלל לפי שהן ימי תשובה ויראה ופחד לא ימי שמחה יתירה, ולא תקנו הלל בפורים שקריאת המגילה היא ההלל. /השגת הראב"ד/ אלא קריאת ההלל לעולם מדברי סופרים בכל הימים שגומרין. א"א ויש בהם עשה מדברי קבלה השיר יהיה לכם כליל התקדש חג (ישעי' ל, כט+).
8. **מגיד משנה הלכות מגילה וחנוכה פרק ג הלכה ו**
[ובאמת שבפרק ערבי פסחים (דף קי"ז) אמרו שנביאים תקנו הלל על כל צרה שנגאלין ממנה אבל לאמרו בימים קבועין מדבריהם הוא ואף על פי שהביאו בערכין (דף י'):] אותו פסוק אינו אלא לסמך ולדמיון, זה דעת רבינו והוא הנראה:
 9. **שאלות דרב אחאי פרשת וישלח שאלתא כו**
שאלתא דמחייבין דבית ישראל לאודווי ולשבחי קמי שמיא בעידנ' דמתרחיש להו ניסא דכתיב הללו את יי' כל גוים שבחוהו כל האומים כי גבר עלינו חסדו אטו משום דגבר עלינו חסדו הללו את יי' כל גוים אלא הכי קאמר הללו את ה' כל גוים מה דעביד עימכון וכל שכן אגן דגבר עלינו חסדו
 10. **העמק שאלה**
הגאון הנצי"ב ז"ל ב"העמק שאלה" מאריך שם בדבריו ורוצה לקבוע על סמך דברי השאלות: "בעידנא דמתרחיש להו ניסא" שחובת התורה היא בשעה שאירע הנס ולא ביום ההוא בכל שנה שזה אין לו עיקר מן התורה אלא מדרכנן. וכתוצאה מכך הוא נדחק לפרש גם את הסוגיא כמגילה (יד, א) שהקל וחומר של הגמ': "ומה מעבדות לחירות אמרינן שירה ממיתה לחיים לא כל שכן". אין כוחו יפה אלא לשעתו ולאותה שנה בלבד אבל לא לדורות, ומסתמך על הסוגיא במגילה (ז, א): "שלחה להם אסתר לחכמים קבעוני לדורות" ולא רצו עד שמצאו רמז מהתורה, ומאחר שקריאת המגילה באה במקום הלל אמאי לא נזכרו (בקל וחומר) אלא ודאי כל מה שנאמרה ברוח הקודש לקרות היינו באותה שנה... אבל לדורות אינו אלא מדרכנן.
 11. **השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם שורש א**
ועל כל פנים יאמרו שהלל זה עצמו מוקדם לדוד. והנראה מדבריהם שהוא מן התורה כמו שפירשתי ויהיה הל"מ או שהוא בכלל השמחה שנצטוו בה כמו שכתוב וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם כי עיקר השירה בפה וכלי לבסומי קלא הוא ונצטוו בשמחת השיר על הקרבן ושלא בשעת הקרבן בכלל השמחה אלא שמיעטו ראשי חדשים בגבולין מפני שאינו מקודש לחג ואינו טעון שירה. ושם במסכת ערכין (יא א) אמרו מניין לעיקר שירה מן התורה מהכא תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב אי זו היא עבודה שהיא בשמחה ובטוב לבב הוי אומר זו שירה. אם כן אפשר שנדרוש בימים טובים שכתוב שמחה ונתרבו כל מיני שמחות שתהא השירה מכללם:

החייב להודות ולהלל The obligation to thank and to praise

12. ספר יסוד מורא לראב"ע שער ו

ויש שימצאו עדות ברורה מן התורה ויש דרך דרש ויש דרך אסמכתא בעלמא ומי שיש לו לב יוכל להכיר מתי אומרים דרש ומתי אומרים פשט כי אין כל דבריהם על דרך אחד והשם שנתן להם חכמה הוא יתן משכורתם שלמה: והנה בירמיהו +ירמיהו י"ז+ ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת ולא נזכר זה בתורה והמצות המקובלות מהאבות שיש להם זכר בתורה רבות ושאין להם זכר. ואזכיר קצת אלה ואלה כמה ברכות בכל יום והתפלות וברכת המזון והלל. ואמר רב בחיי כי +דברי' י' הוא תהלתך והוא אלהיך

13. פרשת עקב

(כא) הוא תהלתך והוא אלהיך אשר עשה אתך את הגדלת ואת הנוקראת האלה אשר ראוי עיניך:

14. רמב"ן דברים פרשת עקב פרק י פסוק כא

(כא) וטעם הוא תהלתך והוא אלהיך - הוא יהיה תהלתך, שתתן כל תהלתך אליו, אותו תהלל תמיד וכבודו לאחר לא תתן ותהלתו לפסילים, ולא אל האלהים והאדונים הנזכרים. או יאמר הוא תהלתך - שבו אתה מהולל על כל העמים, כלשון כי תפארת עזמת אתה (תהלים פט יח), ה' עזי ומעזי (ירמיה טז יט),

15. שו"ת מעשה ניסים סימן א

. ואפילו לדעת האומר דוד אמרו לא ימנע שתהיה המצוה בהליל סתם, בלי הכרח שיהיה באלו המלות בלבד, אבל רצה יתעלה שיאמרו שירות ותשבחות במאורעות אלו באיזה מלות שיהיו, כמו שנתחייבו בזה הלויים על הקרבן. ומצות עשה בזה, הוא מאמר אדון הנביאים ע"היא שירו לה' כי גאה גאה. וכבר באר, יב כי כל המועדים הם זכר ליציאת מצרים, ונתחייב מזה ג"כ אשר נהללו ונשבחו ית' בכל זמן יתראה לנו גבורתו ונצחוננו, וע"כ אמרו ז"ל כי ההלל בימי חנוכה דאורייתא, לא כי ימי חנוכה כתובים בתורה ומצות פרסומי ניסא, וסמכו אל מאמרו ית' ולא תחלל את שם אלהיך, ואמרויד בפירושו משמע שנאמר לא תחלל אמור קדש, וע"כ נתחייב לפרסם הנסים בכל מקום שנעשו בו.

16. פרשת פקודי

(מג) וירא משה את-כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה יקוק כן עשו ויברך אתם משה: פ

17. רש"י שמות פרק לט פסוק מג

(מג) ויברך אותם משה - אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, (תהלים צ יז) ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו וגו', והוא אחד מאחד עשר ממוזרים שבתפלה למשה:

18. פרשת שמיני

(כג) ויבא משה ואהרן אליהם מועד ויצאו ויברכו את-העם וירא כבוד-יקוק אל-כל-העם:

19. רש"י ויקרא פרק ט פסוק כג

ויצאו ויברכו את העם - אמרו ויהי נועם ה' אלהינו עלינו (תהלים צ יז), ר יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. לפי שכל שבעת ימי המלואים, שהעמידו משה למשכן ושמם בו ופרקו בכל יום, לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה משה רבינו, כל הטורח שטרחנו, שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל. לכך אמר להם זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה' (פסוק ו), אהרן אחי כדאי וחשוב ממני שע"י קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בכם ותדעו שהמקום בחר בו

20. סדר עולם רבה (ליינר) פרק ו

ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וגו' (שם /שמות/ לה כא), וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אתם משה (שם /שמות/ לט מג), מה ברכה ברכם, אמר להם, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, והם אמרו ויהי נעם אדני אלהינו עלינו

21. דף על הדף סנהדרין דף צד עמוד א

בגמ': גנאי הוא למשה ושישים ריבוא שלא אמרו ברוך עד שבא יתרו ואמר ברוך ה'.

ובס' "דעת סופר" פי' יתרו כתב ע"פ גירסת הילקוט שמעוני "בשם ר' פפוס אמרו גנאי הוא למשה וכו' עד ש"פתח" יתרו ואמר ברוך ה'", והיינו, שבנ"י אמרו שירה רק לאחר שראו כל מה שהטיב ה' והגדיל לעשות עמהם ניסים ונפלאות גדולות, וגאלם ביד חזקה וכו' עד שהגיעו לאמונת ה', אבל מבלי התעוררות דלעילא לא מצינו שאמרו שבח ושירה, משא"כ יתרו הגם שלא נעשה לו שום נס רק שמע מיני מצרים, מצא חובה בנפשו ליתן שבח והודאה להש"ת, ונתעורר מעצמו לפתוח פיו ולומר ברוך, וזהו שכתב הילקוט גנאי הוא לישראל שלא אמרו ברוך עד שפתח יתרו, היינו הוא היה הפותח מעצמו מבלי התעוררות דלעילא.

The portion beginning with **אתה הוה** down to **נדים**, originated at a time when the Temple built already lay in ruins and the nation had returned from Babylonian captivity only a short time before. It was necessary to imbue the nation with a renewed consciousness of its origin and its destiny, and to persuade it to make sacrifices for the fulfillment of its mission. The same almighty power which created the world, also preserves it, and all creatures and heavenly hosts, moving in the orbits which it assigned them, are its servants. In creating the people of Israel, God brought into being another such host, which serves Him and moves in the paths prescribed by His providence. This nation reveres Abram as its patriarch and is fully aware of the symbolic significance of the change of his name to Abraham with respect to his people's destiny amongst the "teeming mass of nations".